

Cnosť či čnosť?

Slovenské Národné Noviny; 26/2016; 02/07/2016; s.: 7; NATÁLIA KOLENČÍKOVÁ ; Zaradenie: Esej

NA OKRAJ

V náboženských textoch sa často stretávame so slovom čnosť. Mnohí používatelia jazyka však v bežnej komunikácii pri označovaní rovnakého javu využívajú tvar s nezmäkčenou začiatočnou hláskou cnosť a prvý uvedený variant na nich pôsobí rušivo. Ktoré z týchto slov je vhodnejšie uplatňovať?

Za oboma podobami môžeme hľadať významovú a etymologickú spojitosť so slovom česť, ktorá sa však vo vedomí používateľov jazyka postupne oslabuje alebo sa z neho úplne vytráca. Slovníkové hodnotenie výrazov cnosť a čnosť za posledné polstoročie naznačuje istú premenlivosť v ich používaní. Zatiaľ čo v Slovníku slovenského jazyka z roku 1968 vystupujú tieto slová ako dvojtvary, v druhej polovici deväťdesiatych rokov minulého storočia sa už podoba čnosť hodnotila ako zastarávajúca. V súčasnosti aktuálny kodifikačný Krátky slovník slovenského jazyka z roku 2003 znovu prisudzuje slovám cnosť a čnosť rovnaké významy. Chápe ich ak o kladné mravné vlastnosti (napríklad občianske cnosti/čnosti), v rámci náboženskej oblasti dorozumievania tiež ako trvalé dispozície konať dobro (napríklad ľudské cnosti/čnosti, božské cnosti/čnosti) či ako dobré vlastnosti, prednosti (napríklad presnosť je jeho veľká cnosť/čnosť). V porovnaní s uvedeným slovníkom zo šesťdesiatych rokov sa dnes vôbec neuvádza už vtedy zastarávajúci význam cnosti a čnosti ako poctivosti, panenskej nevinnosti.

V prvej časti Slovníka súčasného slovenského jazyka z roku 2006, ktorý síce nie je kodifikačnou príručkou, no dôsledne opisuje aktuálne používanú slovnú zásobu slovenčiny, je však vzťah týchto slov znovu čiastočne pozmenený. V novom jazykovednom diele sa totiž jednoznačne uvádza, že tvar čnosť je spätý s náboženským komunikačným prostredím. To znamená, že v náboženskej oblasti sa pred tvarom cnosť uprednostňuje variant čnosť, ktorý sa ale zase nepoužíva v iných sférach dorozumievania. Prejavuje sa teda smerovanie k postupnému rozlišovaniu týchto tvarov v závislosti od komunikačnej situácie. Slovo čnosť sa odsúva do oblasti cirkevnej komunikácie a pozvoľna nadobúda odtienok náboženského alebo biblického jazykového štýlu. Jeho ústup signalizuje aj Slovenský národný korpus, ktorý dokazuje takmer polovičnú frekvenciu používania variantu čnosť v porovnaní s jeho "náprotivkom" cnosť. Tieto tvrdenia rovnako platia aj pri odvodeninách kľúčových slov cnosť a čnosť, teda pri prídavných menách cnostný a čnostný a pri príslovkách cnostne a čnostne.

Oba výrazy – cnosť aj čnosť – sú nateraz spisovné; ide o dvojtvary. Sú to neutrálne jazykové prostriedky, ktoré možno použiť vo všetkých jazykových štýloch. Na základe uvedených tendencií odrážajúcich stav prirodzeného používania týchto výrazov v reálnych komunikačných situáciách sa však prikláňame k uplatňovaniu podoby čnosť vo sfére cirkevnej komunikácie a variantu cnosť v iných komunikačných oblastiach (vedeckej, politickej, novinárskej či žurnalistickej a pod.).

NATÁLIA KOLENČÍKOVÁ, Katedra slovenského jazyka a komunikácie FF **UMB** v **Banskej Bystrici**